

Opinie privind sarcinile misiunii de audit pentru stabilirea valorii obiective a datoriei la gaz

mun. Chișinău

22 decembrie 2021

În conformitate cu punctul 5 al Protocolului negocierilor din 29.10.2021 privind reglementarea problemelor din sectorul gazelor naturale, partea moldovenească urmează să efectueze un audit pentru a stabili legalitatea, corectitudinea și valoarea datoriei la gaz a malului drept (*teritoriul controlat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova*), care este parte componentă a datoriei Moldovagaz față de Gazprom și Factoring Finance.

Partidul Schimbării propune Guvernului Republicii Moldova o listă de subiecte care urmează a fi incluse în caietul de sarcini pentru misiunea de audit. Propunerile au fost elaborate de Sergiu Tofilat și Tudor Șoitu, membrii grupului economic al Partidului Schimbării, coautorii a 4 studii cu privire la administrarea frauduloasă a complexului de aprovizionare cu gaze a Republicii Moldova.

Sarcinile misiunii de audit

Descrierea detaliată a sarcinilor misiunii de audit este prezentată în anexă. Aceste sarcini pot fi grupate în 4 categorii, în funcție de factorii care au contribuit la acumularea nejustificată a datoriei la gaz a malului drept:

1. Abuzuri comise de Gazprom și autoritățile din Moldova în anii 1994-2000 cu privire la condițiile de livrare a gazelor, preluarea infrastructurii de gaze la prețuri derizorii și plata pentru consumul regiunii transnistrene din contul patrimoniului malului drept;
2. Clauze abuzive în contractul existent privind livrarea gazelor, încheiat între Gazprom și Moldovagaz în anul 2006;
3. Actele de corupție din sectorul gazelor naturale sub protecția acționarilor Moldovagaz și a organelor de supraveghere din Moldova;
4. Datoriile sectorului termoenergetic și deprecierea valutei naționale.

Riscuri identificate

Potrivit prevederilor p. 4 și 5 ale Protocolului menționat, desfășurarea auditului și perfectarea raportului final trebuie finalizate până la data de 01 mai 2022. Ținând cont de complexitatea sarcinilor, perioada de audit trebuie extinsă până la finele anului 2022. Considerăm oportun ca acest subiect să fie agreat și protocolat în cadrul următoarei ședințe a Comisiei mixte interguvernamentale moldo-ruse.

La fel, pentru a exclude un potențial conflict de interese, ofertanții trebuie să declare dacă mențin/au avut relații contractuale cu Gazprom sau subsidiarele sale atât în Federația Rusă, cât și în alte jurisdicții.

Recomandări de ordin tehnic

- Beneficiar al auditului urmează să fie Guvernul Republicii Moldova, responsabil de administrarea cotei în capitalul SA Moldovagaz;
- Trebuie publicată componența comisiei de evaluare a ofertelor;
- Criteriile de evaluare a ofertei trebuie să includă atât prețul serviciilor, cât și experiența ofertanților în perfectarea materialelor pentru litigii de arbitraj comercial;
- Condițiile tehnice trebuie să prevadă auditarea activității SA Moldovagaz și a subdiviziunilor sale;

Recomandări generale

- Concluziile raportului de audit urmează a fi publicate, ținând cont de faptul că majoritatea încălcărilor au fost descrise în cele 4 studii publicate în perioada 2007-2020, menționate mai jos la referințe;
- Este imperativă investigarea acțiunilor privind administrarea frauduloasă a complexului de aprovizionare cu gaze, săvârșite de persoanele cu funcții de răspundere din autoritățile RM, din cadrul SA Moldovagaz și a subdiviziunilor sale.
- Raportul de audit trebuie să fie principalul instrument de negocieri cu Gazprom pentru reglementarea pe cale amiabilă a subiectului datoriei la gaz. Totodată, pentru consolidarea pozițiilor de negociere este importantă pregătirea pentru scenariul de rezervă – examinarea posibilității de inițiere a unui arbitraj internațional în cazul imposibilității de soluționare amiabilă cu Gazprom. Pentru aceasta este necesară opinia juridică în baza actelor de drept internațional.

Anexă:

Lista sarcinilor misiunii de audit pentru stabilirea valorii obiective a datoriei la gaz a malului drept.

Referințe:

1. Studiu cu privire la datoria la gaz a malului drept: „Moldova vs Gazprom – cine de fapt are datorii”, Comunitatea WatchDog.MD, 2020.
Versiune Ro: <https://bit.ly/3FhKoQJ>
Versiune Eng: <https://bit.ly/3H3sd1K>
2. Studiu cu privire managementul corporativ în sectorul gazelor naturale: „Moldovagaz – 20 de ani de fraude masive sub protecția acționarilor și instituțiilor de stat”, Comunitatea WatchDog.MD, 2019.
Versiunea Ro: <https://bit.ly/3EiOas3>
3. Studiu despre datoria la gaz a malului stâng și finanțarea separatismului: „Impunitate și înțelegeri rentiere în sectorul energetic al țării”, IDIS Viitorul, 2017.
Versiunea Ro: <https://bit.ly/3mnMZRv>
Versiunea Eng: <https://bit.ly/33HxfCF>
4. Studiu privind administrarea frauduloasă a complexului de gaze în anii '90: „Industria gazului în RM: povara ignoranței și costul erorilor”, IDIS Viitorul, 2007.
Versiunea Ro: <https://bit.ly/3H1ypHB>
Versiunea Eng: <https://bit.ly/3Ehfo2d>

**Sarcinile misiunii de audit
pentru a stabili valoarea obiectivă a datoriei la gaz a malului drept**

1. Factorii care au contribuit la acumularea datoriei la gaz până la fondarea Moldovagaz în 1998, inclusiv:

1.1. Corectitudinea acumulării datoriei la gaz până la fondarea SA Gazsnabtranzit în 1995

În rezultatul condițiilor abuzive impuse de Gazprom prin contractul 1-Gaz din 09.12.1993 (majorarea prețului de la \$38,5 la \$80, stabilirea penalității de întârziere de 0,35%/zi) și încetării plăților de către malul stâng, **în perioada ianuarie – decembrie 1994 datoria la gaz s-a majorat de la \$22,2 milioane la \$290,8 milioane**. Creșterea vertiginoasă a datoriei a creat premisele pentru preluarea gazoductelor magistrale de către Gazprom prin achitarea unei părți a datoriei în schimbul obținerii cotei de 50% din capitalul Gazsnabtranzit, la balanța căreia au fost incluse gazoductele magistrale a malului drept și malului stâng.

1.2. Corectitudinea evaluării patrimoniului transmis în capitalul Gazsnabtranzit în 1995 și impactul asupra achitării datoriei la gaz

Întreprinderea Gazsnabtranzit a fost fondată în baza HG 302/1995 prin transmiterea gazoductelor magistrale aflate pe malul drept și malul stâng în contul achitării datoriei față de Gazprom. Ca urmare a ilegalităților admise la fondarea Gazsnabtranzit, malul drept a fost prejudiciat cu peste \$416 mln în beneficiul Gazprom. Patrimoniul de pe malul drept, transmis în capitalul Gazsnabtranzit, a fost evaluat la un preț de 9 ori mai mic decât valoarea de piață. A fost inclus doar gazoductul ACB (Ananiev-Cernăuți-Bogorodceni) din nordul țării. Gazoductele transbalcanice (276,9 km) nu au fost incluse inițial în capital, dar erau exploatate de Gazsnabtranzit. Malul stâng a participat ilegal cu patrimoniul de pe malul drept în capitalul Gazsnabtranzit.

1.3. Transmiterea gazoductelor magistrale în capitalul Gazsnabtranzit după fondarea acesteia și impactul asupra achitării datoriei la gaz

Este necesar de verificat în baza căror acte au fost transmise în capitalul Gazsnabtranzit gazoductele magistrale de 276,9 km din coridorul transbalcanic și dacă a avut loc achitarea corespunzătoare a datoriei la gaz a malului drept.

1.4. Achitarea datoriei la gaz prin cambiile emise de Guvernul Republicii Moldova în 1997 (\$140 milioane)

Potrivit actelor de verificare a achitărilor din 01.01.1998, circa \$130,2 milioane din mijloacele alocate de Guvernul RM au fost utilizate de Gazprom pentru achitarea datoriei malului stâng.

1.5. Reevaluarea capitalului Gazsnabtranzit în temeiul p.5 din HG 1068/1998 și impactul asupra achitării datoriei la gaz

Potrivit p.5 din HG 1068/1998, cota deținută de Gazprom în Gazsnabtranzit a fost majorată cu \$33,3 milioane, însă datoria malului drept nu a fost redusă cu aceeași valoare.

1.6. Corectitudinea achitării datoriei la gaz a malului drept din contul mijloacelor achitate de consumatori, livrarea de bunuri și servicii în favoarea Gazprom și prestării serviciilor de tranzit a gazelor

Este necesar de verificat dacă mijloacele achitate de consumatori, bunurile și serviciile livrate în favoarea Gazprom au fost utilizate de concernul rus la stingerea datoriei anume a malului drept. La fel trebuie verificată corectitudinea repartizării veniturilor din tranzitul gazelor între malul drept și malul stâng. Veniturile din tranzit trebuie repartizate proporțional cu lungimea gazoductelor de pe malul drept și malul stâng, însă Gazprom a repartizat aceste venituri proporțional consumului de gaze pe ambele maluri. În rezultat, malul drept a ratat venituri de circa \$37,5 milioane în favoarea malului stâng.

2. Factorii care au contribuit la acumularea datoriei la gaz de către Moldovagaz în perioada 1998-2005, inclusiv:

2.1. Corectitudinea evaluării patrimoniului transmis în capitalul Moldovagaz în 1998

Patrimoniul inclus în capitalul Moldovagaz a fost estimat la o valoare preliminară. Potrivit p.3 din HG 1068/1998, Departamentul privatizării urma să efectueze în anul 1999 reevaluarea la prețuri de piață a patrimoniului respectiv, pentru rectificarea capitalului social și reducerea datoriei la gaz. Acest lucru nu a fost realizat, iar în rezultat datoria malului drept nu a fost micșorată corespunzător.

2.2. Corectitudinea achitării datoriei la gaz a malului drept prin transmiterea cotei de 50% din capitalul Moldovagaz către Gazprom

Potrivit p.6 din HG 1068/1998, Republica Moldova a transmis o parte din patrimoniu în capitalul Moldovagaz, iar Gazprom urma să diminueze corespunzător datoria la gaz în schimbul cotei de 50% din capitalul Moldovagaz. Potrivit actelor de verificare a decontărilor, Gazprom a efectuat achitățile abia pe 01.07.2001 și a stins datoria malului stâng din contul patrimoniului Republicii Moldova. În rezultat, datoria la gaz a malului drept a fost majorată artificial cu \$47,3 milioane.

2.3. Achitarea datoriei la gaz prin cambiile emise de Guvernul RM în anul 2000 (\$90 milioane)

Potrivit actului de verificare a achităților din 01.01.2001, circa \$63 milioane din mijloacele Guvernului RM au fost utilizate de Gazprom pentru achitarea datoriei malului stâng.

2.4. Corectitudinea achitării datoriei la gaz a malului drept din contul mijloacelor achitate de consumatori, livrarea de bunuri și servicii în favoarea Gazprom și prestării serviciilor de tranzit a gazelor

Este necesar de verificat dacă mijloacele achitate de consumatori, bunurile și serviciile livrate în favoarea Gazprom au fost utilizate de concernul rus la stingerea datoriei anume a malului drept. La fel trebuie verificată corectitudinea repartizării veniturilor din tranzitul gazelor între malul drept și malul stâng, pentru a estima venitul ratat de malul drept în rezultatul repartizării inechitabile.

2.5. Legalitatea și corectitudinea cesionării datoriei la gaz de la Gazprom către Factoring Finance în anul 2005.

3. Legalitatea, echitatea și corectitudinea repartizării veniturilor din tranzitul gazelor între malul drept și malul stâng în perioada 2000-2020

Potrivit art. 3.2 din contractul nr. 2FM-07 din 2006 privind tranzitul de gaze pe teritoriul Republicii Moldova, precedată de hotărârea nr. 70 din 16.05.2000 a Consiliului de administrație a Moldovagaz, veniturile din tranzitul gazelor sunt repartizate în cote egale de 50% între malul drept și malul stâng. Însă repartizarea echitabilă a veniturilor respective trebuie să aibă loc proporțional cu lungimea gazoductelor magistrale pe malul drept și pe malul stâng, sau 72% - în favoarea malului drept și 28% - malului stâng. Din cauza prevederii abuzive din contract, pe durata a 20 ani malul drept a ratat circa \$250 mln din venitul pentru tranzitul gazelor. Mijloacele respective au revenit abuziv malului stâng, însă aceste venituri ratate puteau fi utilizate pentru achitarea datoriei la gaz a malului drept.

4. Legalitatea și corectitudinea reevaluării activelor Moldovagaz în anul 2009, în contextul prevederilor p.3 din HG 1068/1998

În anul 2009 Moldovagaz și subdiviziunile sale au efectuat reevaluarea patrimoniului. În rezultat, valoarea activelor s-a majorat cu 4,1 miliarde lei. Acest fapt s-a făcut cu scopul de a include nejustificat în tarif costuri suplimentare în sumă de 150,1 milioane lei anual sub formă de amortizare a activelor. În rezultatul acestor acțiuni ilegale, consumatorii de gaze au fost forțați să capitalizeze Moldovagaz cu aproximativ 1,8 miliarde lei în ultimii 12 ani. Potrivit p. 3 din HG 1068/1998, patrimoniul Moldovagaz urma a fi reevaluat în vederea rectificării capitalului social și reducerii datoriei la gaz. Trebuie verificată legalitatea reevaluării activelor și respectarea prevederilor HG 1068/1998 privind stingerea datoriei la gaz a malului drept.

5. Calitatea managementului Moldovagaz și impactul asupra acumulării datoriei la gaz, inclusiv:

5.1. Cheltuielile nejustificate, care nu au fost acceptate în tarifele la gaz

Moldovagaz și subdiviziunile sale au înregistrat cheltuieli care nu au fost acceptate în scopuri tarifare. Drept urmare, întreprinderea a acumulat datorii la plata consumului de gaze. Aceste cheltuieli se referă la investiții în construcția sediului, achiziții la preț majorat a bunurilor și serviciilor (inclusiv cele constatate prin actele de control emise de ANRE în 2012 privind delapidarea a peste \$20 milioane), servicii de asigurare (90 milioane lei în 2015), servicii de asistență juridică (V. Mînzat, SRL „MGS Legal Consulting” și alții), servicii pază, software, billing ș.a.

5.2. Pierderile de gaze în gazoductele de transport și distribuție

Moldovagaz a raportat pierderi excesive de gaze în rețele, pe care ANRE nu le-a acceptat în scopuri tarifare. Aceste pierderi excesive de gaze erau ulterior livrate către diverși consumatori (în special agenți economici) fără a fi reflectate în evidența contabilă, pentru a fi convertite în mijloace bănești dobândite ilegal. Volumele respective sunt atribuite de

Gazprom la consumul malului drept, însă Moldovagaz nu a dispus de mijloace bănești pentru a le achita. Acest fapt a contribuit la creșterea datoriei la gaz a malului drept.

5.3. Procurarea valutei la rate de schimb majorate

Ca urmare a perchezițiilor efectuate de procurori la sediul Moldovagaz în noiembrie 2015, s-a constatat că întreprinderea procura valută la o rată de schimb mai mare decât rata medie pe piața bancară, majorând nejustificat cheltuielile. Este necesar de stabilit valoarea prejudiciului, iar mijloacele fraudate urmează a fi recuperate pentru achitarea datoriei la gaz a malului drept.

6. Prejudiciul cauzat SA Moldovagaz în rezultatul actelor judecătorești ilegale și neachitării consumului de gaze de către fabrica de sticlă Cristal-Flor în anii 2006-2008

Potrivit actului de control realizat de CCCEC, în perioada 2006-2008 Moldovagaz a fost prejudiciată cu 57,1 mln lei (sau \$5 milioane) de către persoane și companii controlate de Veaceslav Platon. Prin încheierile ilegale a instanțelor de judecată, Moldovagaz a fost obligată să livreze gaze pe datorie fabricii de sticlă, contrar prevederilor Legii cu privire la energetică. Producția fabricii de sticlă era realizată prin companiile intermediare controlate de Platon, însă fabrica nu a achitat consumul de gaze. Prin această schemă firmele controlate de Platon converteau datoria la gaz în mijloace bănești. Din cauza faptului că fabrica nu a achitat consumul de gaze, Moldovagaz a acumulat datorii de circa \$5 milioane față de Gazprom.

7. Pierderile acumulate de Moldovagaz în rezultatul deprecierii valutei naționale și impactul asupra datoriei la gaz

Din cauza deprecierii valutei naționale cu 50% față de USD în perioada 2014-2015, valoarea datoriei sectorului termoenergetic recalculată în USD s-a diminuat, iar Moldovagaz a înregistrat pierderi din diferența de curs valutar. Cu aceeași sumă de MDL întreprinderea va putea procura mai puțină valută pentru a stinge datoria față de Gazprom.

8. Verificarea penalităților calculate, corectitudinea achitării datoriei la gaz și a penalităților în perioada 1993-2021

Este necesar de verificat modul în care Gazprom a utilizat mijloacele achitate de consumatorii de pe malul drept, pentru a exclude situațiile în care aceste mijloace au fost direcționate de Gazprom la achitarea datoriei malului stâng. În cazul constatării unor abateri, va fi necesară recalcularea datoriei și a cuantumului penalităților.